

Den utvidede utenrikskomite
Møte onsdag den 10. mars 1948 kl. 10

Formann: Terje Wold.

Av komiteens medlemmer var alle til stede med unntakelse av Monsen og Utheim, som begge var syke.

Dessuten var til stede statsminister Gerhardsen og utenriksminister Lange samt ekspedisjonssjef Rolf Anderssen.

Formannen: Dette møte er sammenkalt på foranledning av utenriksministeren, som ønsker å gi en orientering om utenriksministermøtet her i Oslo og også å orientere oss noe i anledning av det forestående møte av de 16 landsrepresentanter og utenriksministre i Paris neste uke. Jeg gir da ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Lange: Jeg har funnet det riktig å gi komiteen en litt mer omfattende orientering enn den man kunne lese seg til av det kortfattede kommunike som ble sendt ut, selv om det kommunike omhandler de hovedspørsmål som vi drøftet under vårt møte. Jeg vil gjerne nevne at utenom de spørsmål som kommunikeet omfatter, altså vår deltakelse i samarbeidet om Europas gjenreisning og det nærmere økonomiske samarbeid de nordiske land imellom, hadde vi på saklisten for vårt møte en del andre spørsmål. Jeg skal nevne dem i rekkefølge.

Vi drøftet en del spørsmål som var kommet opp i forbindelse med Spania-vedtaket på de Forente Nasjoners generalforsamling nå sist, som på visse hold var blitt fortolket dithen at nå var det opprinnelige vedtaket bortfalt - Jeg skal komme tilbake til det. Vi drøftet en del av de spørsmål som våre lands representanter står overfor i interimskomiteen - jeg skal også komme tilbake til det. Vi drøftet en sak som er et detaljspørsmål i forbindelse med en europeisk kringkastingskonferanse, som er planlagt i København i juli 1948, og vi drøftet vårt standpunkt til opprettelsen av en internasjonal sjøfartsorganisasjon, som det har vært forhandlet om i Genève. Dessuten tok vi opp til drøfting spørsmålet om vi i fellesskap kunne gjøre noe for å oppnå en mer tilfredsstillende ordening hvor det gjelder samhandelen mellom våre land og den kombinerte britisk-amerikanske vestsone i Tyskland, hvor det jo har reist seg forskjellige vanskeligheter i forbindelse med våre fiskesalg der nede, og ikke akkurat de samme, men lignende vanskeligheter har de andre nordiske land hatt. Dette var de tingene som ble drøftet i fullt møte. Dessuten hadde, som det jo har fremgått av pressen, vi fire utenriksministre noen samtaler, hvor vi utvekslet informasjon og synsmåter med hensyn til den internasjonale situasjon i sin alminnelighet.

Våre drøftelser i forbindelse med vår deltakelse i Marshall-planen vil jeg få lov å ta til slutt, fordi de fører

direkte over i det jeg siden skal komme til. Jeg vil gjerne få ta de andre spørsmålene først og komme til det etterpå.

Hvor det gjaldt det nærmere økonomiske samarbeid mellom de nordiske land, som absolutt var hovedemnet for drøftingene, og som ble behandlet først i et møte hvor alle deltakere var til stede, så i et særmøte hvor industriministeren herfra, handelsministrene fra samtlige land og den danske økonomiminister Buhl var til stede sammen med de økonomiske ekspertene, og så til slutt igjen i et fullt møte - hvor det gjaldt det spørsmålet, kom vi et godt skritt videre i retning av å bli enige om hvilke problemer som en nå konkret skulle gå inn på livet. Tanken om nå å sette i gang arbeidet med å undersøke nærmere mulighetene for et utvidet økonomisk samarbeid våre land imellom ble tatt opp fra norsk side i København på det møte vi hadde der i august. Det ble tatt opp fra norsk side særlig med tanke på at det var i høy grad aktuelt i den vanskelige økonomiske situasjon som hele verden er i og som særskilt Europa er i, og som også rammer våre land - det var særlig aktuelt i denne situasjon å undersøke konkret om de nordiske land ved et nærmere økonomisk samarbeid seg imellom i noen monn kunne hjelpe hverandre til noe mindre avhengighet av verden utenfor oss og gjennom en slik større økonomisk selvstendighet også skape grunnlag for en selvstendig politisk holdning i de internasjonale spørsmål. Fra dansk side var den interesse som knyttet seg til disse drøftelsene, noe annerledes betont. De var først og fremst opptatt av tanken om en tollunion i Norden med sikte på en senere tilslutning muligens av en slik nordisk tolluniongruppe til en større europeisk tolluniongruppe. Fra svensk side hadde man ikke noe slikt bestemt standpunkt den ene eller den andre veien, man var i høy grad villig til og interessert i å gå inn i drøftingene. Og fra Islands side ble det sagt at de naturligvis gjerne ville være med, men de anså sine muligheter for å kunne delta i et nærmere økonomisk samarbeid innenfor Norden som meget begrenset på grunn av sitt næringslivs spesielle struktur. Det ble i København bedt om at vi fra norsk side skulle komme med et forslag til mandat og til retningslinjer for et felles nordisk utvalg av sakkyndige som skulle gå disse spørsmål nærmere inn på livet. Dette mandat tok det litt lang tid for oss å få utarbeidet på grunn av alt arbeid i forbindelse med generalforsamlingen i de Forente Nasjoner, så det ble først ekspedert herfra i midten av desember.

Vi hadde til møtet for 14 dager siden fått skriftlig svar fra Sverige på vårt forslag. Vårt utkast gikk i korthet ut på at utvalget skulle forsøke en slags strukturanalyse av hvert av landenes hele næringsliv og en sammenlignende vurdering av utviklingsgraden hvor det gjaldt utnyttningen av de naturlige ressurser som hvert av landene hadde, for på det grunnlag å ta opp konkret både spørsmålet om et nærmere samarbeid på det industrielle område med sikte på en arbeidsdeling, en spesialisering slik at man ikke gikk i

veien for hverandre og at man oppnådde fordelene ved et større hjemmemarked, og i den sammenheng også spørsmålet om et slikt samarbeid, en slik arbeidsdeling skulle ledsages av tollettelser for visse slags varer eller lettelser i andre restriksjoner, med sikte på å nå fram til større gjensidig hjelp, bedre utnyttelse av våre samlede ressurser. Altså ikke minst et tilløp til å begynne å tenke fremover og planlegge ikke bare innenfor det enkelte lands ramme, men innenfor rammen av gruppen som helhet.

Fra dansk side var reaksjonen på dette at de var redd for at en slik generell strukturanalyse og sammenlignende vurdering ville ta for lang tid og ville føre ut i lange teoretisk-vitenskapelige arbeider, så de foreslo at man uten videre skulle be utvalget tre sammen og selv ta standpunkt til sitt mandat og komme med forslag til det. Og de fremhevet som ønskelig at det skulle være de tollpolitiske spørsmål, tanken om å nå fram til en felles tolltariff som første skritt, - en felles tolltariff som vel å merke skulle legge de laveste tollsatser i noen av de deltagende land til grunn - nå fram til det som første skritt og så ta opp som et hovedpunkt i undersøkelsene mulighetene fremover i retning av en virkelig tollunion.

Islendingene hadde i sitt skriftlige svar sagt fra, som de hadde sagt det muntlig i København i sommer, at de så svært lite muligheter for sitt vedkommende for å være med både hvor det gjaldt et industrielt samarbeid og hvor det gjaldt et tollpolitisk samarbeid. Det de var interessert i, var om man kunne nå fram til et samarbeid de nordiske land imellom på de oversjøiske markeder eller på markeder utenom Norden i det hele tatt hvor man opptrådte med de samme varer, således at man ikke opptrådte som konkurrenter, men opptrådte så vidt mulig i samarbeid.

Det svenske synspunkt ble først presisert på selve dette møtet her i Oslo, og det var handelsminister Gjøres som der formet det svenske synspunktet. Han sluttet seg nærmest til den danske oppfatning, og det var det at svenskene tok det standpunktet, som betinget at vedtaket ble som det ble. Vi sa fra norsk side at vi skulle ikke insistere på å begynne med undersøkelser som man fra annet hold kunne vurdere som ikke absolutt vesentlige. Vi erklærte oss villige til å gå med på å diskutere parallelt spørsmålet om muligheten av å nå fram til en felles tolltariff og spørsmålet om det var mulig, våre land imellom, å nå til noen lettelser i de kvantitative restriksjoner som nå spiller en meget større rolle som hindring for handelen enn tollene gjør. Og videre - og det er det vi har lagt størst vekt på hele tiden - spørsmålene om mulighetene for spesialisering, arbeidsdeling, bedre utnyttelse under en fellessynsvinkel av våre samlede ressurser. Og endelig som fjerde punkt - det som islendingene så sterkt er interessert i - mulighetene for et nærmere handelspolitisk samarbeid utad, overfor andre land som vi har handelsforbindelse med.

Det skulle ikke være nødvendig for meg her å referere ordlyden av denne beslutning om økonomisk samarbeid. Den ble in extenso tatt inn i kommunikeet. Siden er det fra norsk side oppnevnt to medlemmer til dette utvalg. De er rektor, professor Mork ved Norges Landbrukshøyskole og direktør Semmingsen i Prisdirektoratet, og det er meningen at vi skal forsøke å få til et møte så snart som mulig mellom disse to norske representanter og de danske, som er nasjonalbankdirektør Bramsnæs og departementssjef Sveinbjørnsen i Handelsdepartementet Danmark, og de to svenske, som er kanselliråd von Horn og professor Svenilsson. De islandske representanter har vi ennå ikke fått navnene på, men så snart islendingene har sine representanter klar, vil et slikt møte bli sammenkalt. Det er meningen å holde møtet i København, og når utvalget selv har valgt sin formann, skal det, i den av de nordiske hovedsteder hvor formannen bor, etableres et felles nordisk sekretariat for å administrere dette arbeidet. Det er meningen, det var det enighet om på utenriksministermøtet, at dette 8-mannsutvalg - som det vil bli med to representanter fra hvert av de fire land - nærmest skal være, om man vil, en generalstab. Det skal legge planene for de undersøkelser som skal gjøres. På de ulike felter skal det så settes inn spesialister til å foreta de nærmere konkrete praktiske undersøkelser, mens 8-mannsutvalget skal ha den generelle vurdering. Når det har hatt sitt første møte, vil vi litt klarere kunne se prioritetsordningen av de forskjellige spørsmål som vil bli tatt opp, og det vil da fra norsk side bli insistert meget sterkt på at man ikke skal la spørsmålene om arbeidsdeling, når det gjelder industrielt samarbeid, gli i bakgrunnen i forhold til tollspørsmålene, selv om man er villig til også å ta disse opp i første omgang.

Det ble videre meget sterkt presisert under drøftingene på møtet, og det er, så vidt jeg husker, også kommet til uttrykk i kommunikeet, iallfall er det en absolutt forutsetning, at en på et tidlig tidspunkt hvor det gjelder drøftingene ikke minst av mulighetene for samarbeid på det industrielle område med sikte på arbeidsdeling, skal trekke inn næringslivets egne organisasjoner, altså ikke bare representanter for den offentlige sektor i landenes næringsliv, men også i høy grad representanter fra næringenes egne organisasjoner, for at de kan komme med. Det er jo slik at graden av muligheter for å innvirke på det private næringslivs disposisjoner er forskjellig i de forskjellige nordiske land, og i alle nordiske land er det slik at det til syvende og sist kommer an på det frivillige medarbeiderskap fra næringenes side i det samfunnsmessige arbeide.

Jeg tror dette er det som på det nåværende stadium kan sies, men hvis det er noen av komiteens medlemmer som har noen spørsmål å stille til dette spesielle punkt, kunne det kanskje være praktisk at jeg brøt av et øyeblikk før jeg går videre?

Sundt: Det var bare et enkelt spørsmål til utenriksministeren for å få begrepsdefinisjonen i orden: Grensen mellom felles tolltariffer og det man kan kalle en tollunion, består vel deri at tollunionen overhodet ikke forutsetter tollsatser mellom de deltagende land?

Utenriksminister Lange: Ja.

Formannen: Er det noen andre av komiteens medlemmer som i anledning av den redegjørelse utenriksministeren nå har gitt, ønsker å stille spørsmål eller å få nærmere opplysninger?

Det synes å være full tilfredshet for så vidt.

Utenriksminister Lange: Da skal jeg ganske kort få lov til å gå videre, idet jeg som sagt glemmer spørsmålet om vår deltagelse i Marshallplanen tilslutt, fordi det fører over til det neste spørsmål.

Hvor det gjaldt Spania-vedtaket i de Forente Nasjoner, var det samstemmighet blant alle de deltagende land om at det selvfølgelig ikke kunne fortolkes dithen at vedtaket av 1946 var bortfalt, fordi om vedtaket av 1947 ikke kom til å gå ut på en uttrykkelig bekreftelse av alle deler av det første vedtak, og at man da måtte ta konsekvensen av det hvor det gjaldt Spanias medlemskap i de organisasjoner som nå er brakt i samarbeidsforhold til de Forente Nasjoner. I vedtaket av 1946 gjaldt jo nettopp et av hovedpunktene det spørsmålet. Man drøftet også om det var noe i de rykter som har gått om at det nå var på tale å fremsette forslag på Marshall-landenes konferanse om å trekke Spania inn i samarbeidet om den europeiske gjenreisning. Her ble det konstatert at vi nok alle hadde hørt slike rykter, men at ingen visste noe bestemt, og at ingen av de deltagende land mente at det var noe som talte for at man skulle rette noen invitasjon til Spania om å komme inn i dette arbeidet. Der var det heller ikke vanskelig å komme til enighet.

Hvor det gjelder de spørsmål som er fore i Interimskomiteen, tror jeg det vil føre for langt her å gå i detalj. Jeg vil bare nevne det generelle synspunkt som gjorde seg gjeldende både hvor det gjaldt Korea-spørsmålet og hvor det gjaldt Hellas-spørsmålet, som begge er brakt inn for Interimskomiteen, nemlig at ingen av våre land kunne eller ville motsette seg en drøfting av disse spørsmålene i Interimskomiteen, men alle fire land var enige om at noe vedtak om løsning av spørsmålene lå det utenfor Interimskomiteens kompetanse å treffe. Ble det nødvendig, fordi det var konstatert at Sikkerhetsrådet ikke maktet å løse oppgaven, var det enighet om at da måtte den riktige linje, i forhold til FNs charter og nettopp på grunnlag av den siste generalforsamlings vedtak om Interimskomiteens kompetanse, være at man der fra våre lands side tok det standpunkt at det måtte bli spørsmål om å innkalle den fulle

generalforsamling for selv å gjøre vedtak. Interimskomiteens kompetanse gikk ikke ut over å *forberede* den slags vedtak. Noe *vedtak* kunne Interimskomiteen selv ikke fatte. Det var det også full samstemmighet om blant alle som deltok i møtet. Og våre representanter i Interimskomiteen har opptrådt i samsvar med det når det gjelder Korea-spørsmålet.

Når det gjelder Palestina-spørsmålet, ble dette spesielt drøftet, og der fikk vi en del meget interessante og verdifulle opplysninger, ikke minst fra dansk hold, fordi Danmark jo er representert i den 5-manns-Palestinakommisjonen.

Jeg vil der gjerne si at vi blir stadig holdt løpende à jour. Der er mellom våre fire land i alle spørsmål som angår FN, en gjensidig informasjonstjeneste som virker meget godt. Og vi har under hele sakens utvikling fått del i en rekke meget interessante rapporter fra det danske medlem av Palestina-kommisjonen, og der er også et intimt samarbeid mellom ham og vår faste representant i New York, Finn Moe. Men ut over det som vi har kunnet få av skriftlige rapporter, fikk vi nå gjennom utenriksminister Rasmussen ytterligere opplysninger om hvordan man i kommisjonen ser på spørsmålet. Og det er jo, for å si det rett ut, ikke noe lystelig. Det er tydelig av Sikkerhetsrådets votering, som er kommet siden, men som man for 14 dager siden alt kunne vente seg, at Sikkerhetsrådet melder pass. Overfor spørsmålet om å skaffe de nødvendige maktmidler til å tvinge gjennom generalforsamlingens vedtak meldte Sikkerhetsrådet pass med fem land som stemte for å skaffe midlene og seks som avholdt seg fra å stemme. Det er ikke et gyldig vedtak. Og det som kommisjonen nå er inne på og sannsynligvis kommer til å falle tilbake på, er all den stund det ikke kan stables maktmidler på benene til å tvinge vedtaket gjennom - et forsøk på å få kontakt med araberne i Palestina og med de jødiske organisasjoner for å undersøke om man kan få enighet dem imellom på grunnlag, ikke av generalforsamlingens kategoriske delingsvedtak, men på grunnlag av det som kalles en kantonalordning, altså at de arabiske områder og de jødiske områder skulle få omtrent samme status innenfor en felles føderasjon som de sveitsiske kantoner har innenfor den sveitsiske republikk. Og det er sannsynlig, etter det vi vet, at dette forsøk pågår for øyeblikket.

Vi var enige om, at hvis det viste seg, som det nå har vist seg, at generalforsamlingens vedtak ikke lar seg gjennomføre, fordi det ikke er mulighet for å oppnå enighet om å skaffe de nødvendige maktmidler til å sette det i verk, måtte det være bedre å gjøre den innrømmelse at man ikke nådde fram på den vei, og heller prøve løsningen med en kantonalordning. Det er et stort prestisjetap for generalforsamlingen, men det ville være et enda større prestisjetap for hele organisasjonen hvis den uten videre skulle gi opp og ikke prøve å medvirke til noen løsning i det hele tatt.

Hvor det gjaldt den europeiske kringkastingskonferanse, var det spørsmål som en der stod overfor, i grunnen nokså meget av et detaljspørsmål. I det internasjonale kringkastingsarbeid har det fra Sovjet-regjeringens side allerede under tidligere møter vært stillet forslag om at sovjet-republikkene Karelen, Estland, Letland, Litauen og Moldavia skulle anerkjennes som selvstendige i den forstand at de skulle møte med full stemmerett ved siden av dem som allerede møter, nemlig selve Samveldet, Bjelo-Russland og Ukraine. Til det har vi tidligere tatt det standpunkt, at det syntes vi ikke vi kunne være med på. En måtte følge de samme regler innenfor den organisasjonen som følges innenfor FN's hovedorganisasjon, men vi hadde ikke noe mot, hvis sovjet-republikkene ønsket det, at det skulle møte med observatører på møtet. Det har vært det standpunkt som alle de andre deltagerland har tatt, og vi var enige om at det fortsatt måtte være standpunktet. Ingen av disse republikker har tiltrådt konvensjonen i det hele tatt, og det kan ikke, så lenge det ikke skjer noe annet innenfor FN's hovedorganisasjon, være spørsmål om å innby dem til nå å slutte seg til med full stemmerett. Men vi vil ikke hindre noe land i å delta med observatører.

Hvor det gjaldt den internasjonale sjøfartsorganisasjon, har det nå nærmest historisk interesse å redegjøre for drøftingene, fordi møtet i Genève er avsluttet med det resultat som komiteens medlemmer vil kjenne fra avisene. Jeg skal ganske kort rekapitulere gangen i det. De nordiske land har under hele det forberedende arbeid med denne internasjonale sjøfartsorganisasjon vært meget reservert. Vi har sett det slik at i en internasjonal sjøfartsorganisasjon vil skipsfartslandene alltid være i minoritet, og de land som er forbrukere av skipsfartstjenester, alltid dominere, og ikke minst de forbrukerland som selv nå er sterkt opptatt av å bygge ut sin egen skipsfart ved hjelp av alle mulige diskriminerende tiltak fra sine regjeringers side, flagg-diskriminering, altså preferanse for nasjonal tonnasje gjennom beslutning om at så og så meget skal fraktes på nasjonal kjøp, eller andre former for diskriminering med forskjellige fraktrater osv. Vi har derfor tatt det standpunkt under hele forberedelsene, at vi kunne bare være med på en sånn internasjonal skipsfartsorganisasjon hvis dens kompetanse ble avgrenset skarpt og bestemt til å gjelde rent tekniske spørsmål, sikkerheten til sjøs og alle de problemer som melder seg i den sammenheng. De norske redere er gått et skritt lenger enn Norge som stat, idet de har sagt at de synes ikke engang det var noen grunn for oss til å være med i en slik organisasjon, men at de spørsmål like godt kunne håndteres av en avdeling av sekretariatet for de Forente Nasjoner uten å stable på benene en egen særorganisasjon for det. Og det var fordi de har vært redde for at kom det først en slik særorganisasjon i stand, ville det være et ustanselig press fra forbrukernasjonene - for å bruke den betegnelse - for å utvide dens kompetanse.

Regjeringen har ikke synes det var riktig av oss å innta et så helt negativt standpunkt. Vi har da hatt samarbeid med rederrepresentantene også på den linje at man skulle stå på en begrensning til de rent tekniske spørsmål. Nå viste det seg fra starten på sjøfartskonferansen i Genève, at denne begrensning ville det store flertall av deltagerlandene ikke akseptere. Og sammen med Storbritannia har vi da forsøkt å nå fram til en kompromissløsning, men en kompromissløsning som er såpass uklar og spesielt såpass uklar fordi vi ennå ikke vet hva resultatet blir av behandlingen av de samme ting på Havana-konferansen, at våre delegerte tilrådet, og Regjeringen sa seg enig i det, at vi ikke kunne underskrive det foreliggende forslag og ikke stemme for det. Vi stemte heller ikke mot det, vi unnlot å stemme. Det standpunkt tok Norge, Sverige og Danmark i fellesskap, og det var bl.a. etter den drøfting av spørsmålet vi hadde hatt på utenriksministermøtet her i Oslo, at dette standpunkt ble tatt fra de tre lands side.

Men vi har sagt fra at vi vil ikke dermed ha utestengt oss fra muligheten for å være med. Derfor har Norge sagt seg villig til å være med i den fortsatte forberedende kommisjon, fordi vi har all mulig interesse av på aller nærmeste hold å følge dette arbeidet, selv om resultatet til slutt blir at vi ikke finner å kunne være med. For de beslutninger som der blir tatt med hensyn til den nærmere konkrete utforming av skipsfartsorganisasjonen - hva enten vi er med eller står utenfor - får den aller største betydning for Norge som skipsfartsnasjon. Vi har sagt at så snart vi ser resultatet av behandlingen i Havana av de spørsmål som berører skipsfarten, skal vi samlet ta standpunkt til sjøfartsorganisasjonen og den internasjonale handelsorganisasjon.

Jeg nevnte at vi også hadde vært inne på spørsmålet om det var mulig å nå frem til et samarbeid mellom de nordiske land hvor det gjalt å finne en bedre ordning enn den vi har i dag, for varebyttet mellom våre land og den britisk-amerikanske fellessone i Tyskland. Vanskelighetene for vårt vedkommende er, som det vil være kjent fra avisene, at det etter sammenslutningen ikke har vært mulig å få ordnet fiskesalget fra Norge - som har foregått siden frigjøringen og i meget stort omfang - å få ordnet det over den betalingsavtalen som vi har. Dessuten er det etter sammenslutningen - hvor den amerikanske innflytelse er blitt sterkere i fellessonens administrasjon - tatt inn strengere bestemmelser i betalingsavtalen med hensyn til i hva slags valuta der skal avregnes for et eventuelt underskudd på norsk side. Resultatet er blitt at vi nå kjøper fra Tyskland i dollar og selger dit i pund, og det er en fullstendig uholdbar situasjon for oss. Det er etter vår mening skjedd i strid med den betalingsavtale som vi har, og vi har derfor fra norsk side sagt opp avtalen og forlangt nye forhandlinger. Ikke akkurat de samme vanskeligheter, men

lignende vanskeligheter, har de møtt i Sverige, Danmark og Island, og det var derfor enighet om at de handelspolitiske avdelinger i de fire lands utenriksdepartementer skulle holde seg i den aller nøyeste kontakt for å se om man kunne opptre på en felles linje for på den måten å legge større tyngde i sine krav.

Jeg vil gjerne si at under hele utviklingen av spørsmålet om fiskesalget har det vært tydelig at det er en mangel på koordinering mellom på den ene side de militære myndigheter som administrerer okkupasjonssonen i Tyskland, og på den annen side det amerikanske utenriksdepartement som arbeider med Marshall-planen. Denne opptreden fra militærmyndighetenes side i Tyskland står stikk i strid med alt som er hensikten med Marshall-planen, som jo er den å hjelpe de deltagende land til å komme ut av sine dollarvanskeligheter, mens en slik opptreden som denne fra militærmyndighetenes side nettopp vil øke våre dollarvanskeligheter. Det er et tydelig tilfelle av manglende koordinering - man arbeider i vanntette skott - mellom de forskjellige administrasjoner, noe som ikke er ukjent i amerikansk administrasjon.

Jeg tror jeg dermed har redegjort for de andre sakene på dagsordenen og kan gå over til å redegjøre for de drøftinger vi hadde om vår fortsatte deltaking i samarbeidet mellom de 16 land.

Da vi var sammen den 23. og 24. februar, hadde de tre land - ikke Island - nylig hatt besøk av den fransk-britiske ekspertkommisjon som var kommet nærmest for å informere oss og utveksle informasjon foran det møte som allerede da var planlagt, men som det ikke var fastsatt noe bestemt tidspunkt for. Vi hadde under disse drøftinger, både i København, Stockholm og her, fått mange meget nyttige opplysninger til supplering av det vi visste fra før, om de enkelte lands holdning til mange av spørsmålene, og det hadde utvilsomt vært en nyttig forhåndskontakt før det fortsatte møte. Det vi hadde drøftet med den forberedende kommisjon, var først og fremst to hovedspørsmål. Det er som komiteens medlemmer vil huske, forutsetningen i Marshall-planen - som den nå er utformet av den amerikanske regjering - at de 16 land seg imellom skal danne et samarbeidsorgan for den tid hjelpen løper, den såkalte "continuing organisation", som det engelske navn på den er, altså "den vedvarende organisasjon", en meget dårlig norsk oversettelse. Denne organisasjon skal ihvertfall ha den oppgave å overvåke at de 16 deltagende land oppfyller de gjensidige forpliktelser som de påtar seg i forbindelse med det avtale-utkast, som så vidt ble skissert på den første Paris-konferanse, og som det er meningen at den neste konferanse skal ta mer konkret opp. Det er visse forpliktelser av den art som har vært nevnt, f.eks. at man skal gjøre hva man kan for å øke produksjonen, for å utbygge næringslivet, for å avvikle unødige restriksjoner på handelen seg imellom, for å skape finansiell og monetær stabilitet hver i sitt land, og være med på samarbeid av forskjellig

slag på det økonomiske område, samarbeid om den best mulige felles utnyttelse av f. eks. rullende materiell i de forskjellige land, best mulig utnyttelse av skipsfartstjenester - der kommer vi spesielt inn, - alt sammen ting som enda bare er rent skissemessig trukket opp, men som det er meningen at man skal forsøke å få konkretisert noe mer på Parismøtet.

Det er det ene sett av oppgaver denne organisasjon skal ha, og det er det ikke egentlig noen større uenighet om. Men hvor det kan melde seg uenighet, er i to andre spørsmål: for det første med hensyn til forholdet mellom denne 4-års organisasjonen og FN's permanente organ for økonomisk samarbeide i Europa, Genève-kommisjonen. Det er det ene. Det andre er om denne fellesorganisasjon for de 4 år faktisk skal ha allokeringensmyndighet for de varer som under Marshall-planen skal leveres fra Amerika til de 16 deltagende land, altså om det er denne organisasjon som skal avgjøre hvor meget av hver enkelt vare som skal tildeles hvert enkelt land, eller om man ikke vil være med på at denne organisasjon skal ha en slik allokeringensmyndighet, men foretrekker at tildelingen av varer til det enkelte land skal overlates til bilaterale forhandlinger mellom den amerikanske administrasjon for hjelpen og det enkelte deltagerland. Og det er et meget vanskelig vurderingsspørsmål. Jeg tror nok at den overveiende stemning i de deltagende land mer og mer går i retning av at mest mulig av dette skal avgjøres av de europeiske land selv. Man vil minst mulig ha Amerikas Forente Stater som oppmann i europeiske spørsmål. Hvordan dette kan ordnes, blir et av hovedspørsmålene som skal diskuteres på det forestående Parisermetet. Og det er bl.a. fordi så pass viktige spørsmål som dette skal diskuteres, at jeg har funnet det absolutt riktig og nødvendig at jeg selv denne gang reiser med til Parismøtet.

Når det gjelder disse spørsmål, hadde vi på det nordiske utenriksministermøte for 14 dager siden ikke materiale nok til å kunne binde oss til noe standpunkt, vi bare utvekslet synsmåter. Jeg håper at når vi nå kommer sammen igjen på fredag, skal vi hver på vår kant ha nådd til noe større klarhet om disse ting. Men det blir først under forhandlingenes gang i Paris - skulle jeg tro - at man kan nå fram til en så vidt stor avklaring at de endelige standpunkter kan tas.

Det var på møtet her i Oslo for 14 dager siden enighet om at våre delegasjoner denne gang som sist skulle holde den aller intimeste kontakt under møtet i Paris, og forelegge alle spørsmål av politisk betydning hjem for sine respektive regjeringer. Det er det jeg tror jeg kan si om drøftelsene av disse spørsmål på møte for 14 dager siden.

Men så vil jeg gjerne orientere litt om den innbydelsen som vi fikk noen dager etter møtet. Vi sluttet altså den 24. februar, og den 28. februar fikk vi fra den franske og den britiske regjering i likelydende noter innbydelse til dette

Den utvidede utenrikskomite
Møte onsdag den 10. mars 1948 kl. 10

møtet i Paris den 15. mars. Da ekspertkommissjonen var her, var det tanken at man først skulle sammenkalle et forberedende arbeidsutvalg til møte 8. mars, og så, etter at det hadde sittet sammen en tid, skulle det sammenkalles et møte av de 16 deltagende land med virkelig fulle delegasjoner. Men i denne noten av 28. februar ble det redegjort for av den franske og den britiske regjering i fellesskap, at etter at de hadde fått rapporter fra de ekspertene som hadde vært rundt, om deres konferanser med de forskjellige deltagende lands myndigheter, var de kommet til at det ville være riktig at selve samarbeidskomiteen trådte sammen til et kort møte den 15. mars i Paris, for å drøfte de store linjer for denne "vedvarende organisasjon" - for å bruke det forferdelige ordet. På dette møte av hele komiteen den 15. mars skal man så så fort som mulig komme fram til et mandat eller retningslinjer for arbeidet for et arbeidsutvalg som skal nedsettes, og som skal begynne sitt arbeid i umiddelbar fortsettelse av selve komiteen. Det er det programmet vi er blitt innbudt til, og som vi har svart ja til. Jeg kan lese opp notens tekst hvor det gjelder spørsmålet om denne fireårs-organisasjonen, for det er det viktigste avsnittet av noten:

"Som De uten tvil er bekjent med, har De Forente Staters regjering nylig gitt til kjenne at på grunn av utviklingen under forhandlingene i Senatet har den ikke lenger noen innvending mot et nytt møte i den europeiske samarbeidskomite." - Den franske og den britiske regjering tenkte på et tidligere stadium på å sammenkalle den, men hadde fått det råd fra den amerikanske regjering at man ikke skulle gjøre det da, for det kunne virke ugunstig inn på drøftelsene i Senatet. - "Idet vi gjør det klart at dette er et spørsmål som fullt ut er underkastet de deltagende lands egen bestemmelse" - altså om man vil delta i selve møtet eller ikke - "er det vår oppfatning at et slikt møte bl.a. passende kunne godkjenne de slutninger som man er kommet fram til som et resultat av de drøftelser som nylig har funnet sted" - altså mellom ekspertene og myndighetene i de enkelte land - "ved å treffe formell beslutning om konstituering av et arbeidsutvalg. Bortsett fra et svar som ennå ikke er innkommet, ser det ut til at samtlige deltagende land er beredt til å delta i et slikt arbeidsutvalg, hvis hovedoppgave vil bli å tilrettelegge grunnlaget for komiteens beslutninger med hensyn til den vedvarende organisasjon og den flersidige avtale.

Den britiske og den franske regjering anbefaler derfor følgende:

1. Et kort møte av samarbeidskomiteen sammenkalles i Paris 15. mars med følgende saksliste:
 - a) Å drøfte og godkjenne rapporten fra Paris-konferansens generalsekretær og samarbeid mellom de deltagende land, som tidligere er nevnt."

Det gjelder altså det som har vært av samarbeid når det gjelder arbeidskraftproblemene, studiegruppen for en tollunion, et særutvalg som skal drøfte betalingsvanskelighetene, overførbarheten landene imellom, og slike valutamessige problemer.

- «b) Å motta rapporter oppsatt av formennene i de tekniske komiteer om de varerapporter som er offentliggjort av De Forente Staters administrasjon."

Paris-konferansen hadde opprinnelig nedsatt en rekke tekniske komiteer, bl.a. for jern og stål, for matvarer, osv., og formennene for dem har nå studert de amerikanske tall og har avgitt uttalelser om dem, akkurat som hvert enkelt deltagende land har studert tallene og avgitt sine betenkninger.

- «c) Å konstituere" - og det er det viktigste - "og utarbeide mandat for et arbeidsutvalg bestående av representanter for de 16 regjeringer.

2. Komiteen skal ved slutten av møtet bli enig om avholdelse av et nytt møte til passende tid for å drøfte og treffe bestemmelse om forslag fra arbeidsutvalget.

3. Arbeidsutvalget skal tre sammen umiddelbart etter at det er konstituert av komiteen, og skal ha følgende saksliste" - som foreslås av innbyderne:

- «a) Å framsette forslag vedrørende de deltagende lands vedvarende organisasjoner" - continuing organisation - "omfattende dennes virksomhet, struktur, forhold til andre internasjonale organisasjoner m.v."

Det er altså nettopp de spørsmål som vi er sterkt interessert i å få en god løsning på.

- «b) Å utarbeide utkast til flersidig avtale som blir å undertegne til passende tid." - Det er også en meget viktig ting.

- «c) Å treffe forberedelser til komiteens senere møte.»

Når det gjelder det som vel for oss er hovedspørsmålet, nemlig det rent politiske forhold mellom denne fireårsorganisasjon og den økonomiske kommisjon for Europa, tror jeg det nå er nokså klart på det rene at det ikke fra noe hold, hverken i de 16 deltagende land eller i Amerikas Forente Stater, er noe ønske om å skape et konkurrerende organ til den økonomiske kommisjon og dens underkomiteer. Fra amerikansk side - det kunne Myrdal fortelle om da han var oppe for å informere om arbeidet i den økonomiske kommisjon for Europa - er det tydeligere og tydeligere gitt uttrykk for et ønske om at så meget som mulig av det faktiske arbeid på en rekke områder skal foregå i den økonomiske kommisjon for Europa, fordi også de østeuropeiske land møter der. Det er nemlig en vesentlig forutsetning for hele Marshall-planen at varebyttet mellom de 16 deltagende land og de østeuropeiske land ikke bare skal opprettholdes, men økes. Selve Paris-

rapporten bygger på den forutsetning at for å minske dollar-nøden skal en ta sikte på å nå fram til å dekke ikke bare like meget som før krigen, men mere enn tilfellet var før krigen, av de deltagende lands behov av visse varer - f.eks. korn, tømmer og kull, som er det viktigste - fra de østeuropeiske land. Det er da ganske klart at det er i hele arbeidets interesse, at arbeidet i hvert fall med de problemene blir ført videre av et organ hvor de som skal levere disse varer, og som selv har interesse av å levere disse varer, er representert. Derfor ga allerede ekspertkommisjonen uttrykk for - og det tror jeg vil bekrefte seg når vi kommer sammen i Paris - at i den monn det vil bli nødvendig å ha noen utvalg utenom dem man har i den økonomiske kommisjon for Europa - og på enkelte punkter kan det bli nødvendig - må det være rene ad hoc-ekspertutvalg, ikke noen konstituering av permanente organer. Det må være ekspertutvalg som sammenkalles ad hoc for å løse enkelte problemer som de melder seg, og det synes jeg fra vårt synspunkt er en meget fornuftig løsning og en løsning som vi må kunne akseptere.

Jeg tror det er det jeg på dette stadium kan si, men jeg er villig til å svare på spørsmål hvis noen av komiteens medlemmer ønsker å stille spørsmål. Jeg skal svare på dem i den utstrekning jeg kan gjøre det.

Formannen: Jeg takker utenriksministeren for den redegjørelse vi har fått, og skal høre om det er noen av komiteens medlemmer som ønsker å stille spørsmål eller ønsker å få meddelt ytterligere opplysninger i forbindelse med utenriksministerens redegjørelse.

Strand Johansen: Jeg vil gjerne spørre utenriksministeren om Regjeringen er nærmere kjent med det møte som skal være i New York mellom de 4 stormaktene angående Palestina-spørsmålet.

Utenriksminister Lange: Nei, vi har ikke ennå fått noen beretning om det. Det amerikanske forslag gikk jo ut på at stormaktene skulle forsøke å finne en løsning, og de sitter sammen nå. Det eneste vi vet, er at det vesentlige grunnlag for forhandlingene dem imellom er denne kantonalordning, men vi vet ikke noe bestemt ennå. Det er etter alt å dømme den innstilling som vil foreligge fra Palestina-komiteen selv, fordi man altså er stemt for å følge delingsvedtaket fullt ut.

Men jeg sier dette med all mulig reservasjon, for noen bestemt rapport om de forhandlingene har vi ikke fått.

Formannen: Ingen flere har bedt om ordet, og jeg går da ut fra at vi tar utenriksministerens redegjørelse til underretning. Jeg takker igjen utenriksministeren, og erklærer hermed møtet for hevet.

Den utvidede utenrikskomite
Møte onsdag den 10. mars 1948 kl. 10

Møtet hevet kl. 11.05.